

JODEN EN EUROPA. Cultuur – geschiedenis; door *Elena Romero Castelló* – *Uriel Macías Kapón* (met een inl. door Luc Dequeker). Davidfonds/Tirion, Leuven/Baarn, 1996. 240 p. (met ill.), f 145,00, ISBN 90-6152-949-2 (uit het Spaans vert. door Jan Everaerts).

Ondersteund door honderden vierkleurenillustraties – afgedrukt op papier van hoge kwaliteit – brengt dit boek het rijk geschakeerde leven en bewogen verleden van het joodse volk in beeld en schetst het een breed panorama van 2000 jaar Europese cultuur die zich voedde met het joodse erfgoed. In vier hoofdstukken beschrijven de auteurs – specialisten in Judaïca – de cultuur en geschiedenis van een volk, overal en nergens thuis: de diaspora en de ontelbare vervolgingen met als triest hoogtepunt de Holocaust; de ritën, feesten en gebruiken; kunst (architectuur, ceremoniële kunst, boek-, schilder- en filmkunst, muziek); talen en literatuur. Dr. Luc Dequeker (KU Leuven) begeleidde de Nederlandse editie. Een verklarende woordenlijst, bibliografie, naamregister en illustratieverantwoording sluiten dit encyclopedische standaardwerk af.

Bijna de helft van het boek (110 p.) wordt in beslag genomen door geschiedschrijving: op 2 à 3 bladzijden in korte tekstfragmenten telkens een bepaalde periode. Het is verbijsterend, hoe het joodse volk eeuwenlang is onderdrukt en vervolgd, beroofd van hun rechten en teruggedrongen naar minimale bestaansmiddelen. Een onderdrukking, die een aanvang nam sinds keizer Constantijn het christendom tot staatsgodsdienst verhief, de vrijheden van de joden ernstig beknotte en de agressiviteit tegen de joden aanwakkerde. In de eeuwen die volgden steekt het anti-judaïsme met grote regelmaat de kop op en worden joden gezien als symbool van het Kwaad. 'Bekering' tot het christendom was vaak de enige manier om onder de dreiging van vervolging uit te komen. Voor het joodse volk in Europa zijn er eigenlijk maar enkele 'rustige' en voorspoedige perioden te noemen: de Karolingische periode tot aan de Kruistochten, een periode van bloei op het Iberisch schiereiland tot aan het einde van de 15e eeuw en tijdens het Ottomaanse rijk in islamitisch Turkije. Verwonderlijk is het, hoe – tegen alle onderdrukking in – het joodse volk door alle perioden heen zijn eigen identiteit heeft weten te behouden door het stichten van hechte gemeenschappen, waarbinnen niet alleen een groot saamhorigheidsgevoel ontstond, maar ook handel en nijverheid, kunst en cultuur tot grote bloei konden komen en voor een welvarend bestaan zorgden.

De andere helft van deze 'atlas van het jodendom' gaat uitvoerig in op de grote verscheidenheid en enorme rijkdom van de joodse kunst, religie en cultuur. Behalve een beknopte beschrijving van de godsdienstige ritën en gebruiken, besteden de auteurs met name aandacht aan de veelzijdige joodse invloeden op boekdrukkunst, schilder- en filmkunst, muziek en literatuur. De joodse cultuur speelde daarbij nogal eens een prominente rol, zoals bijvoorbeeld in de Hollywoodse filmindustrie en de wereld van de muziek (zowel synagogale als populaire en klassieke muziek). Bekende namen als de filmregisseur Polanski, pianisten als Horowitz en Rubinstein, de componisten Offenbach en Bartholdy en vele anderen kunnen in dit verband worden genoemd. Ook aan de ontwikkeling

van de boek(druk)kunst hebben joodse uitgevers en drukkers een belangrijke bijdrage geleverd. Bijbel en talmoed – de basisteksten van het jodendom – leverden hiervoor de grondslag. De literaire activiteiten van veel joodse schrijvers in o.a. het Russische, Italiaanse, Duitse, Spaanse en Franse taalgebied leverden een grote stroom wereldliteratuur op. In architectonisch opzicht zijn het vooral de synagogen, die de verschillende typen van en stromingen in de joodse bouwkunst laten zien. Parallel daaraan ontwikkelde zich de joodse ceremoniële kunst. En onder schilders en beeldend kunstenaars van het Europese continent bevinden zich de namen van joodse mannen als Marc Chagall en Jozef Israëls.

Joden en Europa is behalve een gedegen studieboek, goed gedocumenteerd naslagwerk en rijke rijke oriëntatie- en informatiebron, ook een interessant lees-, kijk- en bladerboek. De honderden full colour illustraties brengen de veelzijdige cultuur van het joodse volk letterlijk in beeld en vormen een substantiële aanvulling op de tekst.

Joden en Europa wordt voor Nederland uitgegeven door uitgeverij Tirion (postbus 309, 3740 AH Baarn, tel. 035 – 541 20 50).